

Fiscale aspecten introductie euro

Mr. G.T.K. Meussen

BELASTINGEN

Naar verwachting zal de naderende introductie van de euro zowel voor het bedrijfsleven als de overheid vele honderden miljoenen guldens aan kosten¹ met zich brengen, hoofdzakelijk voor de aanpassing van software.² Deze kosten zijn onvermijdelijk aangezien de ondernemer als ook de particulier onontkoombaar met de introductie van de euro geconfronteerd zullen worden.³ Enerzijds is er sprake van een soort noodlotsituatie, een 'act of God' zo men wil. Anderzijds zullen de bestaande valutarisico's tussen de in de EMU deelnemende landen verdwijnen, hetgeen eveneens fiscale gevolgen met zich brengt.

Stevens⁴ is van mening dat de introductie van de euro - fiscaal-inhoudelijk maar ook specifiek ten aanzien van de winstbelastingen - niet tot noemenswaardige problemen zal leiden. Ik betwijfel dit en wijs op een drietal voor de hand liggende vragen:

- a Wanneer mag verliesneming ten aanzien van in de toekomstige 'euro-kosten' plaatsvinden?
- b In welke situaties verplicht goed koopmansgebruik tot een activering van de gemaakte kosten?
- c In hoeverre leidt het aan elkaar koppelen van de wisselkoersen op 1 januari 1999 (een soort 'click-effect') tot verplichte winstneming op valutavorderingen en currency-instrumenten?

Deze drie vraagstukken stel ik aan de orde. Daarbij doe ik een aantal suggesties ter voorkoming van ongewenste fiscale gevolgen.

1 Nabije toekomst

Tijdens de Europese top in Madrid op 15 en 16 december 1995 heeft de Europese Raad besloten de toekomstige Europese munt 'euro' te noemen.

Op basis van de concrete resultaten over 1997 zal deze Raad op 2 en 3 mei 1998 besluiten welke landen op 1 januari 1999 mogen toetreden tot de Economische en Monetaire Unie (EMU) en vervolgens de euro mogen invoeren. Tevens worden in dat bewuste weekeinde de koersen van de deelnemende munten aan elkaar gekoppeld teneinde speculaties op de valutamarkten tot 1 januari 1999 te voorkomen.

Het Nederlandse kabinetsbeleid is erop gericht dat Nederland ingaande 1 januari 1999 deelneemt aan de EMU (en niet enkele jaren later). Pas in het voorjaar 1998 komt er zekerheid óf en zo ja, wanneer de euro doorgang vindt. In diverse publicaties wordt gesteld dat het zo goed als zeker is (99,9%) dat de EMU (met Nederland als een van de deelnemers) op de beoogde ingangsdatum tot stand komt. Zo wordt in de Miljoenennota 1998 opgemerkt dat Nederland voldoet aan de EMU-criteria en gereed is voor toetreding.

2 Tijdschema invoering euro⁵

Gerekend wordt dat de introductie van de euro in twee fasen gaat plaatsvinden. Allereerst gaan de geld- en kapitaalmarkten vanaf 1 januari 1999 overwegend met euro's werken; grotere niet-financiële partijen (zoals multinationaal opererende ondernemingen) zullen in verband met hun financiële transacties naar verwachting snel volgen.

Mr. G.T.K. Meussen is als universitair docent belastingrecht verbonden aan het Fiscaal Instituut Tilburg van de Katholieke Universiteit Brabant. Hij is tevens werkzaam bij het Bureau Vaktechniek van Moret Ernst & Young Belastingadviseurs te Rotterdam.

Daarentegen blijft naar verwachting in het massale particuliere betalingsverkeer de gulden voorlopig nog volop in gebruik en vindt de overgang naar de euro pas in 2002⁶ plaats. Gedurende de periode 1999-2001 zal er sprake zijn van een coëxistentie van de euro en de gulden en zullen beide munten frictieloos inwisselbaar zijn tegen de vaste onherroepelijke koers.

3 Financiële gevolgen introductie euro

Zoals reeds gememoreerd, verdwijnt door de vorming van de EMU (en als onderdeel daarvan de introductie van de euro), binnen het werkgebied van de deelnemende landen de valutaproblematiek. Daardoor lopen banken in de toekomst omvangrijke bedragen (naar schatting vele miljarden gulden) aan inkomsten mis. Banken verdienen immers aan het wisselen van geld, het maken van contracten om valutarisico's af te dekken en arbitrage in de effectenhandel.

Voor bedrijven daarentegen ontstaat het grote voordeel dat zij geen kosten meer hoeven te maken om hun valutarisico's af te dekken bij het zaken doen met andere EMU-landen.

4 Kosten ten gevolge introductie euro

Niet alle toekomstige kosten roepen dezelfde fiscale gevolgen op. Bovendien dient bij de diverse kostensoorten onderscheid te worden gemaakt tussen financiële instellingen en overige ondernemingen. Een (niet-uitputtende) inventarisatie levert een grote verscheidenheid aan kosten op.

Financiële instellingen worden geconfronteerd met omvangrijke kosten voor:

- het operationeel houden en mogelijk verbeteren van bestaande informatiesystemen (verlenging efficiency/levensduur);
- het opzetten van een goed werkend cross-border betalingsverkeersysteem voor het inter-Europese bancaire betalingsverkeer;
- vervangende programmatuur (software);
- vernieuwing en ombouw van geldautomaten;
- wijziging van contracten van gulden in euro's (leningsovereenkomsten, hypotheek, pensioenen etc.).

Overige ondernemingen moeten veel minder omvangrijke - maar daardoor niet minder belangrijke - kosten maken voor:

- inventarisatie betreffende de benodigde aanpassingen aan de bestaande softwareprogrammatuur;
- conversie van de bestaande software;
- mogelijk additionele investeringen in hardware;
- aanpassingen van automaten voor sigaretten, frisdranken, parkeermeters en dergelijke;
- het omprijzen van alle artikelen rond 2 januari 2002 c.q. februari 2002;
- de aankoop van nieuwe kassa's;
- het aanpassen van het reclamemateriaal met het oog op de introductie van de euro;
- opleiding van (winkel)personeel in verband met voorlichting aan de klant over de praktische aspecten van het betalen in euro's.

5 Actiefzijde van balans

Als er door een onderneming kosten worden gemaakt, wil dit niet per definitie zeggen dat deze fiscaal ten laste van het resultaat kunnen worden gebracht. Onder omstandigheden is activering van de betaalde bedragen verplicht, hetgeen zich voordoet als sprake is van de investering in een bedrijfsmiddel. Dit geldt eveneens als sprake is van de eenmalige betaling voor een meerjarig gebruiksrecht van een zaak. Alsdan is er sprake van vooruitbetaalde kosten die moeten worden toegerekend aan de diverse jaren waarin het gebruik plaatsvindt.

Daarnaast wordt er onderscheid gemaakt tussen onderhoudskosten versus mogelijk te activeren kosten van verbetering of vernieuwing van een bedrijfsmiddel. Ten aanzien van de kosten voor soft- en hardware in het kader van de introductie van de euro spelen al deze vragen een rol. Op deze onderwerpen wordt hierna ingegaan.

5.1 Investering in een bedrijfsmiddel

De Wet IB 1964 spreekt ten aanzien van een bedrijfsmiddel over goederen welke voor het drijven van een onderneming worden gebruikt. In bedrijfseconomische zin wordt hiermee bedoeld op activa die duurzaam dienstbaar zijn aan de werkzaamheid van de ondernemer. De vraag of een tot het ondernemingsvermogen behorend

activum als bedrijfsmiddel te kwalificeren is, dient onafhankelijk van de dienaangaande door de ondernemer gehuldigde opvatting aan de hand van de functie en de plaats van het goed in het bedrijf te worden beantwoord. Alleen in grensgevallen, wanneer de plaats en de functie in het bedrijf niet noodzakelijk de oplossing brengen, is de opvatting en dienovereenkomstige behandeling door de ondernemer doorslaggevend.⁷

Softwareproblematiek (algemeen)

Alvorens in te gaan op specifieke fiscale aspecten van software in relatie tot de introductie van de euro maak ik allereerst enkele algemene opmerkingen. Wil men vaststellen of er bij contracten voor het gebruik van software sprake is van een investering in een bedrijfsmiddel, dan is daarvoor bepalend of door middel van de betaling(en), ten minste de economische eigendom van de software is verworven.⁸ Daarbij is de beschikkingsmacht van de gebruiker van de software van groot belang. Met economische eigendom wordt bedoeld dat men zich ten eerste als eigenaar kan gedragen ten aanzien van een goed en ten tweede dat alle waardeveranderingen de economisch eigenaar aangaan. Moeilijk wordt het bij beperkingen van het gebruiksrecht zoals bijvoorbeeld:

- 1 verbod op kopiëren of overdracht
- 2 verbod op gebruik door derden (beperking in de ruimte)
- 3 beperking van de beschikkingsmacht in de tijd
- 4 het recht op software is niet exclusief
- 5 er worden voorwaarden opgelegd die gelden na afloop van de contractsduur.

De teneur is duidelijk, de meeste beperkingen hebben de productbescherming door de fabrikant tot doel. Dit brengt evenwel géén verlies van de economische eigendom mee.

Prohibitief is de situatie dat door de juridisch eigenaar van de software na afloop van de gebruikersovereenkomst geen vergoeding voor de alsdan resterende waarde wordt gegeven aan de gebruiker. Daardoor gaan de waardeveranderingen van de software de gebruiker niet aan en is hij niet als eigenaar (in economische zin) te kwalificeren. De gebruiker heeft dan een bedrag ineens betaald voor het recht van gebruik van de software gedurende een bepaalde periode. In dat geval is er géén sprake van een bedrijfsmiddel maar van verplichte activering als vooruitbetaalde kosten van gebruik.

Software en euro

Ondernemingen moeten alle informatiesystemen controleren op de benodigde 'euro-aanpassingen'. Omdat bij grote ondernemingen de programmatuur veelal maatwerk is, is zeker ten aanzien van de informatiesystemen ook historisch onderzoek nodig. Wil men tot aanpassing van de automatisering komen, dan moet allereerst de verschillende technologie die in het verleden werd gebruikt, worden geanalyseerd om daarop vervolgens te kunnen voortbouwen. Dit levert excessieve kosten op, zowel voor wat betreft extern automatiseringspersoneel als eigen personeel. Het primaire doel van de nieuwe of aangepaste programmatuur is dezelfde taken uit te kunnen blijven voeren als in de oude situatie.

Aangaande de fiscale duiding van deze kosten staat het gebruikelijke fiscale begrippenarsenaal ter beschikking: verbetering, onderhoud, vernieuwing van een bedrijfsmiddel, vooruitbetaalde kosten voor gebruik etc. Het is de vraag of de fiscale jurisprudentie (zeker waar het software betreft) zich in voldoende mate binnen de maatschappelijke realiteit beweegt. Op basis waarvan is het duidelijk dat sprake is van vernieuwing van softwareprogrammatuur die gehele of gedeeltelijke activering van de kosten gebiedt? En wanneer zijn de aanpassingen als onderhoud te kwalificeren? Ontstijgt het 'euro-bestendig' maken van maatgestuurde software het niveau van onderhoud? Vragen te over, waarop de fiscale jurisprudentie het antwoord tot op heden schuldig is gebleven. Zeker doen zich situaties voor waarbij een onderneming van de gelegenheid gebruik maakt om informatiesystemen te stroomlijnen, te reorganiseren of een geheel nieuwe opzet te kiezen. Een onderscheid daarin dat tevens praktisch uitvoerbaar is, is echter niet te maken.

5.2 Transitioire actiefpost bij vooruitbetaalde jaarlijkse vergoeding van gebruiksrecht

Er zijn bij een gebruiksrecht situaties denkbaar waarbij een verplichte activering van het betaalde bedrag voorgeschreven is. Doorslaggevend daarbij is of een betaling voor meer dan één jaar nut afwerpt voor de onderneming. In dat geval dient activering plaats te vinden met toerekening van het geactiveerde bedrag aan de onderscheiden jaren.

Voorbeeld

Stel een onderneming verwerft tegen een eenmalige betaling het gebruiksrecht van een

pakket software voor een periode van zes jaar voor een bedrag van 900. Dit betekent dat er in jaar 1 een bedrag van 900 moet worden geactiveerd en er elk jaar één zesde deel zijnde 150 als verlies kan worden genomen (mits verondersteld wordt dat het gebruiksnuut gelijkmatig daalt).

5.3 Herziening afschrijving

In beginsel blijft een gekozen afschrijvingsregime (bijvoorbeeld lineaire afschrijving of afschrijving over de boekwaarde van een bedrijfsmiddel) gedurende de levensduur van het bedrijfsmiddel ongewijzigd. Afschrijvingspercentages en residuwaarde van het bedrijfsmiddel kunnen en mogen bij ongewijzigde omstandigheden niet jaarlijks worden herzien.

Herziening van de afschrijving van vaste activa is echter mogelijk in situaties van snelle veroudering casu quo aanmerkelijke verkorting van de levensduur. Er is dan geen sprake van een stelselwijziging als bedoeld in artikel 9 Wet IB 1964, doch van een nieuw feitelijk element in het door belanghebbende gehanteerde stelsel.⁹ In het kader van de introductie van de euro kan worden gedacht aan (geld)automaten en geactiveerde computer hard- en software, kassa's, toetsenborden etc. Als Nederland ingevolge het besluit van de Euro-Top op 2/3 mei 1998 tot de EMU wordt toegelaten, moeten in het jaar 2002 een groot aantal (geld)automaten worden vervangen. Dit rechtvaardigt ingaande het jaar 1998 een afschrijving gebaseerd op een levensduur die eindigt ultimo 2001.

Voorbeeld:

Op 1 januari 1997 worden automaten gekocht voor 100 met een veronderstelde levensduur van 10 jaar en een restwaarde van nihil. De jaarlijkse afschrijving is bij lineaire afschrijving derhalve 10: de boekwaarde per 31 december 1997 bedraagt (bij lineaire afschrijving) 90. De afschrijving in de jaren 1998 tot en met 2001 bedraagt (gezien het bovenstaande) 25% van 90 = 22,5 per jaar (in plaats van 10 per jaar zoals aanvankelijk begroot).

5.4 Afwaardering op lagere bedrijfswaarde¹⁰

Indien de bedrijfswaarde van een productiemiddel aantoonbaar lager is dan de kostprijs (verminderd met de afschrijvingen) laat goed koopmansgebruik waardering op die lagere bedrijfswaarde toe. In beginsel is de bedrijfswaarde gelijk te stellen aan

de indirecte opbrengstwaarde (zijnde de contante waarde van de toekomstige netto-opbrengsten) waarbij het overigens moeilijk is deze waarde aan afzonderlijke bedrijfsmiddelen toe te rekenen.¹¹

Ook blijkt in de praktijk dat afwaardering van een bedrijfsmiddel op lagere bedrijfswaarde geen sinecure is. De bewijslast rust op de ondernemer die dit bewijs veelal niet kan leveren.¹² In het kader van de introductie van de euro verandert hieraan niets. Herziening van de afschrijvingen van materiële activa (als gevolg van inkorting van de levensduur) ligt dan ook eerder voor de hand.

5.5 Kosten onderhoud versus te activeren kosten verbetering/vernieuwing van bedrijfsmiddel

Als aan een bedrijfsmiddel kosten worden besteed, ligt het voor de hand dat deze fiscaal gezien direct ten laste van het resultaat worden gebracht, zeker indien er sprake is van onderhoudskosten. Bij kosten van verbetering of vernieuwing van een bedrijfsmiddel daarentegen is het activeren (en afschrijven) ervan meer regel dan uitzondering. Op deze problematiek wordt in het vervolg van deze paragraaf ingegaan.

Periodiek normaal terugkerend onderhoud

Onderhoud dat gericht is op de instandhouding van het bedrijfsmiddel, mag niet worden geactiveerd, doch dient ten laste van de winst te worden gebracht van het jaar waarin die kosten worden gemaakt.¹³ Hierop bestaat wel één uitzondering: kosten van onderhoud welke worden gemaakt in samenhang met de verwerving van een bedrijfsmiddel moeten verplicht geactiveerd worden omdat deze als aanschaffingskosten van het desbetreffende bedrijfsmiddel worden beschouwd.¹⁴

Op basis hiervan zijn kosten die ontstaan om computersystemen gedurende de omschakeling van de nationale munt op de euro operationeel te houden, als onderhoudskosten te kwalificeren en kunnen direct ten laste van het resultaat worden gebracht.

Achterstallig onderhoud

Er dient onderscheid gemaakt te worden tussen twee vormen van achterstallig onderhoud:

1 dat betrekking heeft op de gehele periode waarin de ondernemer de beschikking had over het bedrijfsmiddel.

Alsdan mogen de kosten in hun geheel in één keer ten laste van de winst worden gebracht, echter met één uitzondering. Als het achterwege laten van het onderhoud verwerkt is in de hoogte van de voorheen toegepaste afschrijvingen (een hoger afschrijvingspercentage c.q. hogere afschrijvingsbasis dan normaal het geval zou zijn geweest in aanmerking genomen), dienen de kosten van het achterstallig onderhoud te worden geactiveerd.¹⁵

2 *dat mede betrekking heeft op een periode waarin de ondernemer nog niet de beschikking had over het bedrijfsmiddel.*

Indien de kosten van het achterstallige onderhoud in verhouding tot de aanschaffingskosten van het bedrijfsmiddel aanzienlijk zijn, dient activering van de kosten plaats te vinden. Op deze regel bestaan vervolgens twee uitzonderingen:

- a Activering kan achterwege blijven indien het achterstallig onderhoud in hoofdzaak is veroorzaakt door het gebruik van het bedrijfsmiddel door de huidige eigenaar.
- b Directe verliesneming mag plaatsvinden voor dat deel van de kosten dat toegerekend kan worden aan de gebruiksduur van het bedrijfsmiddel door de ondernemer.¹⁶

Het is goed denkbaar dat oude computersystemen - mede in het kader van de introductie van de euro/jaar 2000-problematiek - geheel en al moeten worden ge-`upgrade`. De daarmee gemoeide kosten (ook als daarbij in aanzienlijke mate sprake is van achterstallig onderhoud) mogen vervolgens op basis van de hiervoor vermelde criteria rechtstreeks ten laste van het resultaat worden gebracht.

Verbetering

Kosten die gemaakt worden ter verbetering van een bedrijfsmiddel gedurende zijn bestaan voor de onderneming behoren (anders dan de normale onderhoudskosten die ten laste van de winst gebracht mogen worden) op de (resterende) kostprijs te worden bijgeboekt. Bovendien moeten bij werkzaamheden die deels tot onderhoud en deels tot verbetering van het bedrijfsmiddel strekken, de kosten worden gesplitst.

Helaas blinkt de jurisprudentie over de afschrijving van verbeteringskosten (al dan niet afzonderlijk geactiveerd) niet uit door duidelijkheid. Een reden te meer om bij softwarekosten etc. in het kader van de introductie van de euro tot directe verliesneming over te gaan.

Vernieuwing

Feitelijk gaat het bij vernieuwing van een bedrijfsmiddel erom of dit in een wezenlijk andere toestand is gebracht dan het tevoren was. Bij algehele vernieuwing van een bedrijfsmiddel dienen alle daarmee samenhangende kosten (inbegrepen onderhoudskosten in objectieve zin) als aanschaffingskosten te worden aangemerkt. Zoals gezegd schiet dit begrippenarsenaal tekort bij uitgaven voor software in het kader van de introductie van de euro, hetgeen directe verliesneming rechtvaardigt.

5.6 Transitioire actiefpost bij kostenverhaal

Als een onderneming overweegt de omvangrijke kosten die gepaard gaan met de introductie van de euro, geheel of gedeeltelijk, aan de klant door te berekenen, rijst de vraag of de consequentie hiervan niet moet zijn dat de betaalde kosten als vooruitbetaalde kosten (transitoire actiefpost) geactiveerd moeten worden.

Hiervan is evenwel géén sprake omdat er een onvoldoende direct verband is tussen de gemaakte kosten en de doorberekende bedragen. In een situatie waarbij het echte intermediaire kosten betreft (kosten die in eerste aanleg door een ondernemer ten behoeve van de klant worden gemaakt, of anders gezegd: kosten die de ondernemer als het ware `voorschiet`) dient wel een verplichte activering te volgen. Hoe meer het doorberekenen van kosten aan klanten expliciet wordt gespecificeerd, hoe meer activering mogelijk(er)wijs in beeld komt.

6 Passiefzijde balans

Naast het vraagstuk van het al dan niet verplicht moeten activeren van kosten in het kader van de introductie van de euro, verdient de passiefzijde van de balans aandacht. De vraag is namelijk of terzake een voorziening of fiscale kostenegaliseringsreserve kan worden gevormd.

Traditioneel bestaat de passiefzijde van de fiscale balans uit de volgende drie categorieën posten die tot verliesneming leiden: schuld, voorziening en fiscale reserve.

6.1 Schuld

Het begrip schuld dient in de context van de fiscale balans te worden opgevat in de zin van een onvoorwaardelijke verplichting tot betaling. Nog

niet betaalde rekeningen van externe automatiseerders etc. betreffende softwarekosten euro behoren dan ook als schuld op de balans te worden opgevoerd.

6.2 Voorziening

De fiscale voorwaarden voor het vormen van een voorziening zijn aanmerkelijk zwaarder dan die voor de commerciële jaarrekening. In zoverre lopen fiscale en commerciële jaarrekening duidelijk uiteen.

Om in fiscale zin een voorziening op te kunnen voeren, moet er aan een drietal voorwaarden zijn voldaan¹⁷. Er behoort sprake te zijn van:

- 1 een *rechtsverhouding*, waaruit juridisch afdwingbare verplichtingen voortvloeien met een
- 2 *behoorlijke kans*¹⁸ op verwezenlijking van die verplichtingen waarbij
- 3 *goed koopmansgebruik* zich niet tegen passivering verzet (dat wil zeggen dat deze kosten daadwerkelijk aan het betreffende jaar zijn toe te rekenen c.q. door de bedrijfsuitoefening van het betreffende jaar worden opgeroepen).

Op de ondernemer rust daarbij de last te bewijzen dat cumulatief aan alle hiervoor vermelde voorwaarden is voldaan. Met betrekking tot de rechtsverhouding is het voldoende dat de ondernemer de aanwezigheid ervan aannemelijk maakt. Daarbij wordt er wel van uitgegaan dat het om een naar objectieve maatstaven per de balansdatum bestaande rechtsverhouding moet gaan.

Rechtsverhouding en EG-recht

Ten aanzien van de aanwezigheid van een rechtsverhouding in relatie tot de introductie van de euro is de vraag relevant in hoeverre deze voortvloeit uit de communautaire besluitvorming.

Stel een onderneming heeft op balansdatum 31 december 1996 (nog) geen contract gesloten met een automatiseringsbedrijf voor bijvoorbeeld aanpassing van software. Zou in dit geval op de balansdatum desondanks een voorziening mogen worden gevormd?

Vanzelfsprekend dient er niet alleen te worden gezien of er een rechtsverhouding bestaat, maar moet er tevens beoordeeld worden of de prestatie juridisch kan worden afgedwongen. Het antwoord is kort en bondig: nee; een prestatie kan niet worden afgedwongen. Als bedrijven hun compu-

terapparatuur niet aanpassen, heeft de overheid geen enkel sanctiemiddel. Deze kosten zijn dan ook te beschouwen als defensieve kosten, dat wil zeggen noodzakelijke kosten om door te kunnen blijven ondernemen.

Mutatis mutandis mag in een dergelijke situatie géén voorziening worden gevormd.

Rechtsverhouding en onvermijdelijke kosten

Het lijkt erop dat de Hoge Raad in een zeer specifieke situatie de eis van het bestaan van een rechtsverhouding heeft laten vallen en bij zijn oordeelsvorming van een meer bedrijfseconomische benadering van de jaarwinstbepalende balans uitgaat.

Daarbij kan gedacht worden aan het zogenaamde *Mest-arrest*¹⁹, waarin de Hoge Raad overweegt:

'Indien de uitoefening van een onderneming noodzakelijkerwijs leidt tot kosten die worden opgeroepen door de productie in enig jaar van de in de onderneming voortgebrachte zaken, doch pas in een volgend jaar tot een uitgaaf leiden handelt een belastingplichtige niet in strijd met goed koopmansgebruik door die kosten toe te rekenen aan de productie van bedoelde zaken, en zonedig daartoe in de eindbalans van het desbetreffende jaar tot het bedrag van die kosten een voorziening op te nemen.'

Welnu, bij de introductie van de euro is in het geheel géén sprake van toekomstige kosten die door de productie van enig jaar worden opgeroepen. Derhalve kan in de onderhavige situatie op basis van dit arrest géén voorziening worden gevormd.

Rechtsverhouding/voorziening bij met derden (dienstverleners) gesloten contracten

Indien er met derden (dienstverleners) contracten zijn gesloten (bijvoorbeeld voor de aanpassing van software), is er duidelijk sprake van een rechtsverhouding waaruit juridisch afdwingbare verplichtingen voortvloeien terwijl er tevens een behoorlijke kans bestaat dat die verplichtingen worden verwezenlijkt.

Anders ligt het evenwel met de derde voorwaarde: *mits het niet strijdig is met goed koopmansgebruik om de verplichtingen - in die mate - ten laste te brengen van het desbetreffende jaar.*

Dit betekent dat een last alleen aan een specifiek jaar kan worden toegerekend indien de bedrijfsuitoefening van dat jaar (of die van voorafgaande jaren) deze ook daadwerkelijk oproept. Als echter een verplichte, toekomstige, aannemelijke uitgave wordt opgeroepen door de bedrijfsuitoefening van een of meer toekomstige jaren, is deze voorwaarde niet vervuld.

Nu komt het erop aan in hoeverre de kosten van de introductie van de euro (bijvoorbeeld bij een bank) door de bedrijfsuitoefening in enig jaar worden opgeroepen. Overigens is dit probleem bijvoorbeeld te vergelijken met jubileumkosten, die slechts als kosten van het jaar van het jubileum aangemerkt worden zodat derhalve de vorming van een kostenegaliseringsreserve of voorziening voor vrijwillige jubileumkosten niet mogelijk is.²⁰

Als kosten niet op basis van 'voordelen' aan een bepaalde periode toe te rekenen zijn, dan dient toerekening aan de hand van de aard van de kosten plaats te vinden. Dit kan onder meer geschieden op basis van de formule ontleend aan het zogenaamde *Compostarrest*²¹: Als een bepaalde toekomstige uitgave niet hoeft te worden gedaan indien de ondernemingsactiviteit waar deze verband mee houdt, zou worden gestaakt, blijkt daaruit dat die uitgave niet wordt opgeroepen door de bedrijfsuitoefening in het betreffende jaar of de daaraan voorafgaande jaren.

In geval van kosten die verband houden met de introductie van de euro gaat het om toekomstige kosten (afgezien van de echte onderhoudskosten) waarvoor géén voorziening mag worden gevormd. Als de onderneming thans wordt gestaakt, behoeven de kosten in het geheel niet te worden gemaakt. De compostformule staat vorming van een voorziening in fiscale zin in de weg.

6.3 Fiscale kostenegaliseringsreserve

Wanneer er géén contract is gesloten met een derde (bijvoorbeeld in verband met het aanpassen van softwareapplicaties), kan desalniettemin de vraag opkomen in hoeverre er in fiscale zin verliesneming mogelijk is ten aanzien van in de toekomst te maken kosten. In dat geval is passivering van een schuld of een voorziening niet aan de orde en resteert alleen de mogelijkheid te onderzoeken of vorming van een fiscale kostenegaliseringsreserve mogelijk is.

Kort samengevat maakt de kostenegaliseringsreserve het mogelijk om kosten en lasten die door de bedrijfsuitoefening over enig jaar worden opgeroepen, ten laste van het desbetreffende jaar te brengen, ook al hebben de kosten (nog) niet tot een uitgaaf geleid. Voor de vorming van een kostenegaliseringsreserve is - in tegenstelling tot een voorziening - geen rechtsverhouding vereist.

De reserve is gebonden aan een viertal vereisten:

- a gelijkmatigheid: dit betekent dat er sprake moet zijn van een vaste maatstaf voor de verdeling van de kosten over de onderscheidene jaren;
- b ten aanzien van de kosten en lasten mag voor toekomstige investeringsuitgaven géén kostenegaliseringsreserve worden gevormd;
- c elke jaardotatie aan de reserve moet een duidelijke relatie vertonen met de kosten en lasten van de bedrijfsuitoefening gedurende het desbetreffende jaar. Deze eis vloeit rechtstreeks voort uit goed koopmansgebruik (beginsel van de oorzakelijke toerekening);²²
- d er moet sprake zijn van een piek in de uitgaven.

Terug nu naar de toekomstige (software)kosten in het kader van de introductie van de euro. Nu aan vereiste c niet wordt voldaan (weliswaar is er sprake van eenmalige kosten maar deze houden geen verband met de bedrijfsuitoefening van het lopende jaar) kan ter zake géén kostenegaliseringsreserve worden gevormd.²³

7 Valuta-aspecten

Een bijzondere positie binnen de euro-problematiek nemen de valuta-aspecten in. Voor de onderneming draait daarbij alles om de vraag of uit de eenmalige omrekening van nationale valuta in euro, een fiscaal aftrekbaar verlies of een fiscaal belastbare winst ontstaat. En zo ja, wanneer?

Hetzelfde geldt ten aanzien van de eenmalige omrekening van buitenlandse deelnemingen, vaste inrichtingen (c.q. resultaten van vaste inrichtingen) alsmede onroerende zaken in euro's.

Voorbeeld

Een onderneming heeft een langlopende lening uitstaan van 40 mln Duitse marken (DM) De historische kostprijs bij een toenmalige koers van 1 DM is DFL 1,10 = DFL 44 mln.

In de loop der jaren is de koers van de DM ten opzichte van de gulden steeds verder gestegen. Per 31 december 1998 bedraagt de koersverhouding 1 DM = DFL 1.15 en is de waarde in het economisch verkeer van de vordering derhalve: DFL 46 mln. In deze vordering is een stille reserve aanwezig van DFL 2 mln die nog niet in de belastingheffing is betrokken.

Per 1 januari 1999 wordt de volgende onherroepelijke omrekeningskoers vastgesteld op (stel): 1 euro = DFL 2 = DM 1.74. Daarmee is in casu zeker dat aan het einde van de looptijd een aflossing zal plaatsvinden van DM 40 mln : 1,74 = 22.988.500 euro. Dit heeft uiteraard gevolgen voor het tijdstip van fiscale winstneming. Drie varianten zijn denkbaar:

I

Per 31 december 1998 blijft men de vordering waarderen op DFL 44 mln en vervolgens per 1 januari 1999 op 22.988.500 euro. Door deze handelwijze wordt de balanscontinuïteit doorbroken en blijft de DFL 2 mln stille reserves definitief buiten de belastingheffing.

II

Per 31 december 1998 wordt de vordering op DFL 44 mln gewaardeerd en per 1 januari 1999 omgerekend in 22.000.000 euro. Bij aflossing ontvangt de onderneming 22.988.500 euro en vindt alsdan belastingheffing over 988.500 euro plaats. De stille reserve wordt bij deze variant doorgeschoven naar het moment van aflossing van de vordering.

III

Ervan uitgaande dat per 1 januari 1999 de koersen onwrikbaar vastliggen en de aflossing van 22.988.500 euro derhalve onherroepelijk is (er is immers geen sprake meer van een koersrisico), dient in 1998 verplichte winstneming plaats te vinden.

Dat houdt in dat per 31 december 1998 een verplichte opwaardering van de vordering tot op DFL 44 mln dient plaats te vinden. Er is zodoende sprake van een verplichte winstneming over DFL 2 mln. Per 1 januari 1999 zal de waarde van de vordering 22.988.500 euro bedragen.

Omdat er per 1 januari 1999 geen koersrisico meer bestaat en de omvang van de vordering in euro's onwrikbaar vaststaat, dient op basis van de bestaande jurisprudentie geconcludeerd te worden,

dat variant III fiscaal de enig juiste is.^{24 25}

Winstneming in 1998 ten aanzien van Vorderingen en schulden in buitenlandse valuta is verplicht, want per 31 december 1998 bestaat immers absolute zekerheid omtrent de te hanteren verhouding nationale munt versus euro. Uiteindelijk wordt de vordering - die aanvankelijk bestond uit bijvoorbeeld Franse francs of Duitse marken - in euro's afgelost.²⁶

Mutatis mutandis geldt het bovenstaande eveneens voor de op 31 december 1998 lopende EMU-valutacontracten (derivaten) die als financieel instrument worden gebruikt (*hedging*) om koersrisico's geheel of gedeeltelijk af te dekken. Uitgedrukt in Nederlandse gulden kan de historische kostprijs van een dergelijke actief- of passiefpost hoger of lager zijn dan het bedrag in gulden op basis van de fixatiekoers zodat een (verborgen) valutawinst of -verlies om de hoek komt kijken. Ook hier geldt verplichte winstneming in het jaar 1998.

Er dient hierbij overigens nog wel onderscheid te worden gemaakt tussen posities die nauw verbonden zijn met een bepaalde balanspost en posities waarvan de relatie tot een bepaalde balanspost minder manifest is. Is die verbondenheid aanwezig en is c.q. wordt op de vordering verlies genomen, dan zal de winst op de optie tevens in aanmerking moeten worden genomen. Zou winstneming op de vordering op basis van nadere regelgeving mogen worden uitgesteld, dan ligt het voor de hand dat verliesneming op de valutatermijntransactie eveneens wordt uitgesteld. Indien er geen nauw verband bestaat tussen een bepaalde balanspost en een bepaalde valutapositie, zal deze zelfstandig moeten worden behandeld.

Het is mijns inziens wenselijk dat de Staatssecretaris²⁷ het mogelijk maakt dat winstneming wordt uitgesteld door middel van de vorming van een voorziening die vrijvalt bij aflossing c.q. beëindiging van het financieringscontract.²⁸ Hiermee wordt de fiscale praktijk zeer geholpen en wordt de overgang naar de euro versoepeld, zonder dat het fiscale winstbegrip daarbij geweld wordt aangedaan terwijl de fiscale claim op de stille reserve behouden blijft.

Rest nog een opmerking ten aanzien van buitenlandse deelnemingen. Valutaresultaten, ook

als gevolg van de introductie van de euro, vallen onder de deelnemingsvrijstelling.

8 Vaste inrichting en euro

Een in Nederland gevestigde ondernemer kan activiteiten in het buitenland niet alleen in de vorm van een afzonderlijke rechtspersoon ontplooiën maar ook door middel van een nevenvestiging, kantoor, fabriek, werkplaats etc. In dat geval spreekt men van een zogenaamde 'vaste inrichting' (v.i.). Een gangbare definitie²⁹ van dit begrip is: 'een vaste bedrijfsinrichting door middel waarvan de werkzaamheden geheel of gedeeltelijk worden uitgeoefend.'

Het resultaat van de v.i. - uitgedrukt in de (gemiddelde) valuta van het land waar deze is gevestigd - wordt omgerekend in Nederlandse guldens waarna de vrijstelling ter voorkoming van dubbele belasting van toepassing is.³⁰ Het gevolg hiervan is dat de koerswijziging van de buitenlandse valuta ten opzichte van de Nederlandse gulden, de omvang van de vrij te stellen v.i.-winst beïnvloedt.

Voorbeeld

Een v.i. in de Bondsrepubliek Duitsland maakt elk jaar een winst van DM 200.000. In jaar 1 bedraagt de koers: 1 DM = DFL 1,10, in jaar 2 DFL 1,15 en in jaar 3 DFL 1,20. In jaar 1 is de vrij te stellen winst DFL 220.000, in jaar 2 DFL 230.000 en in jaar 3 DFL 240.000.

Op het moment dat de fixatiekoers van de euro is vastgesteld behoren de koersschommelingen van de EMU-valuta tot het verleden en is steeds eenzelfde bedrag aan v.i.-winst vrijgesteld. Stel dat per 1 januari 1999 de fixatiekoers wordt vastgesteld op: 1 euro = 2 DM = DFL 2,25 dan is zowel in jaar 1, jaar 2 als ook jaar 3 een bedrag van 100.000 euro aan v.i.-winst vrijgesteld van belastingheffing in Nederland. Maar binnen de v.i. openbaart de valutaproblematiek zich nog op een andere wijze.

Koersschommelingen van de buitenlandse valuta beïnvloeden evenwel ook de bijdrage van de v.i. (de bijdragewinst) aan de zogenaamde generale winst (winst van de onderneming als geheel). Zo dienen liquide middelen alsmede kortlopende vorderingen en schulden te worden omgerekend naar de aan het eind van het jaar geldende koers.

Voorbeeld

Het vermogen van een v.i. in de Bondsrepubliek Duitsland bestaat uit liquide middelen ad DM 100.000. Aan het begin van het jaar bedraagt de koers: 1 DM = DFL 1,10 en aan het eind van het jaar DFL 1,15. De vrij te stellen winst komt in dit geval neer op nihil doch er is sprake van een belaste koerswinst (bijdragewinst) van $100.000 \times \text{DFL } 0,05 = \text{DFL } 5.000$. Maar als per 1 januari 1999 de fixatiekoers bijvoorbeeld is: 1 euro = 2 DM = DFL 2,25 dan is de bijdragewinst eveneens nihil. Op de hiervoor genoemde liquide middelen wordt bovendien geen koerswinst meer behaald.

Met betrekking tot voorraden, bedrijfsmiddelen en (buitenlandse) deelnemingen waarop de deelnemingsvrijstelling niet van toepassing is, geldt als algemene regel dat er sprake is van een historische kostprijs c.q. een boekwaarde die daarvan is afgeleid. Deze ondergaat bij een v.i. (afgezien van afschrijvingen) geen wijziging, noch in het generale vermogen, noch in het v.i.-vermogen. Valutawijzigingen worden voor de berekening van de generale winst pas in aanmerking genomen bij vervreemding.

Voorbeeld

In het vermogen van een v.i. bevindt zich een bedrijfsmiddel met een historische kostprijs van DM 100.000. Tegen de koers op dat moment (1 DM = DFL 1,10) bedraagt de historische kostprijs omgerekend in Nederlandse guldens DFL 110.000. Veronderstel dat op het bedrijfsmiddel niet is afgeschreven. Als per 1 januari 1999 de fixatiekoers bijvoorbeeld is: 1 euro = 2 DM = DFL 2,25 dan betekent dit dat er in het bedrijfsmiddel een latente winst schuilt van DFL 2.500³¹ ofwel 1.111 euro³². Pas op het moment van vervreemding wordt deze valutawinst of -verlies evenwel gerealiseerd.

Dit wordt ook door de introductie van de euro niet anders. Een dusdanige fiscale behandeling is in overeenstemming met het voorzichtigheidsbeginsel als onderdeel van goed koopmansgebruik. De waardeverandering van dergelijke activa zijn immers niet uitsluitend afhankelijk van het valutaresultaat doch ook van ontwikkelingen op de markt van die goederen. Winstneming op de latent aanwezige fiscale winst van DFL 2.500 ofwel 1.111 euro kan dus worden uitgesteld tot op het moment van vervreemding.

Zou er echter in het kader van de introductie van de euro als gevolg van de conversie een latent fiscaal verlies ontstaan, dan is het voorstelbaar dat dit verlies direct genomen wordt³³ mits er overigens geen stille reserves in het bedrijfsmiddel aanwezig zijn.

9 Resumé, algemene fiscale problematiek

Het lijkt mij een goede zaak om de diverse fiscale aspecten die verbonden zijn aan de introductie van de euro nog eens op een rijtje te zetten.

- 1 Omdat de kosten inzake de introductie van de euro niet door de lopende maar de toekomstige bedrijfsuitoefening worden opgeroepen, mag geen voorziening of kostenegalisatiereserve worden gevormd.
- 2 Voor allerlei soorten kosten (maar met name op het gebied van software) is de afweging tussen activeren of direct ten laste van het resultaat brengen (directe verliesneming) een groot probleem. Daarbij gaat het om fiscale aspecten als het investeren in een bedrijfsmiddel, de eenmalige betaling voor een gebruiksrecht, transitore actiefpost versus jaarkosten, onderhoud versus verbetering of vernieuwing van een bedrijfsmiddel.
- 3 Als gevolg van de introductie van de euro valt het hiervoor aangehaalde onderscheid met betrekking tot de omvangrijke kosten voor software en automatiseringspersoneel praktisch weg. Omdat tevens de bestaande fiscale criteria bij informatietechnologie tekort schieten, behoort een verplichte activering van softwarekosten achterwege te blijven en dient de Belastingdienst in deze een soepel beleid te hanteren.
- 4 Het feit dat ondernemingen de kosten van de introductie van de euro op enigerlei wijze op de consument zullen verhalen, leidt niet tot een verplichte activering van de door hen gemaakte kosten.
- 5 Aangezien de valutarisico's tussen de deelnemende landen per 1 januari 1999 tot het verleden behoren, dient in het jaar 1998 verplichte winstneming op valutaresultaten van uitstaande vorderingen (waaronder langlopende geldleningen) plaats te vinden. Het ware wenselijk dat de Staatssecretaris het mogelijk maakt dat winstneming wordt uitgesteld door middel van de vorming van een voorziening die pas vrijvalt bij realisatie.

- 6 Door het vervroegd buiten gebruik stellen van bijvoorbeeld kassa's en allerlei soorten automaten is een versnelde afschrijving mogelijk.

10 Introductie euro en afrondingsproblematiek

In de fiscale literatuur is aan dit onderwerp nog nauwelijks aandacht besteed maar de gevolgen hiervan voor de praktijk zullen groot zijn. In een EG-verordening³⁴ gebaseerd op artikel 235 EG-Verdrag is in artikel 4 opgenomen dat de omrekeningskoers van de nationale munteenheid in euro's vastgesteld zal worden in zes significante cijfers (1 euro is bijvoorbeeld gelijk aan $f\ 2,18973$). In artikel 5 is verwoord dat de geconverteerde bedragen (vanuit de nationale munteenheid) in euro's naar boven of naar beneden worden afgerond op de dichtstbijzijnde eurocent. De afrondingsverschillen die hierdoor ontstaan kunnen allerlei vragen doen rijzen³⁵.

Zo zullen bijvoorbeeld banken en verzekeringsmaatschappijen aan de passiefkant elk individueel contract met een klant moeten omrekenen en afronden in euro's. De passiefpost op macroniveau moet mijns inziens een optelsom zijn van de aldus op microniveau vastgestelde waarden. Daardoor kan er een verschil ontstaan met de op macroniveau omgerekende en afgeronde balanspost. Elke afronding ten nadele van de klant levert een voordeel op voor de onderneming en omgekeerd. Zullen bezien vanuit het gezichtspunt van de onderneming voordelige en nadelige afrondingen elkaar per saldo opheffen? Of levert dit een eenmalige fiscale winst of verlies op? Hoe zit het in dit verband met de balanscontinuïteit?

Ook kan de 'euro-operatie' leiden tot verschillen in gestort kapitaal en dient in het kader van de civielrechtelijke regels inzake kapitaalbescherming wellicht bijstorting van kapitaal plaats te vinden.

Kortom: talloze vragen waarvan de fiscale gevolgen op dit moment niet duidelijk zijn.

11 Door de Staatssecretaris uit te vaardigen beleidsmaatregelen

Aangezien de overheid een bijzondere taak heeft bij de introductie van de euro en daarvoor onder de burgers en ondernemers een breed draagvlak dient te scheppen, past het niet om fiscale belemmeringen op te werpen. Veeleer

liggen fiscale tegemoetkomingen voor de hand zoals:

- 1 Het scheppen van een ruimere mogelijkheid voor de vorming van een voorziening of kostenegalisereserve.^{36 37} De eis dat toekomstige kosten moeten worden opgeroepen door de bedrijfsuitoefening in het heden, zou dan moeten worden verlaten. Er zou kunnen worden voorgesteld om het verlies volledig te nemen op het moment dat er een contract met een softwarehuis etc. wordt gesloten tenzij er sprake is van omvangrijke investeringen in nieuwe bedrijfsmiddelen. Alleen in dit laatste geval zou verplichte activering van de gemaakte kosten dienen plaats te vinden.
- 2 De introductie van een willekeurige afschrijvingsfaciliteit voor met de euro verband houdende investeringen op basis van artikel 10, derde lid Wet IB 1964.
- 3 Het scheppen van een mogelijkheid om de in 1998 optredende valutawinsten door te schuiven tot het moment van aflossing van de schuld of winstneming over een aantal jaren in de toekomst uit te smeren.³⁸

NOTEN

1 Als voorbeeld hiervan wijs ik op de jaarrekening 1996 van de ING-Groep. Onder de post *Overige algemene voorzieningen* ad f 1.144.000.000 zijn begrepen voorzieningen voor informatietechnologie, de introductie van de euro en de eeuwwisseling. De Raad van Bestuur betitelt de kosten voor de invoering van de euro voor ING als omvangrijk.

2 Bijvoorbeeld: de ING-bank adverteerde op 21 juli 1997 in De Volkskrant met een beleggingsfonds speciaal gericht op de informatietechnologie (IT)-branche. Van de koersontwikkeling van dit fonds werd een rooskleurig beeld geschetst, mede gezien de kosten voor de softwareaanpassingen ten gevolge van de introductie van de euro alsmede het jaar 2000.

3 Deze kosten kunnen niet los worden gezien van de problematiek inzake aanpassingen van computersoftware met het oog op het jaar 2000; dienaangaande bestaan er duidelijk parallellen.

4 L.G.M. Stevens, Fiscale beleidsnotities 1998, Weekblad 1997/6261, p. 1345.

5 Zie tevens: Stappenplan Rijksoverheid introductie euro, BWG 96/2593-M, Brief Minister van Financiën gericht aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal d.d. 8 januari 1997. Daarin is onder meer verwoord dat er faciliteiten zullen worden gecreëerd die aangifte in euro's vanaf het

belastingjaar 1999 mogelijk maken. De belastingdienst zorgt voor de conversie van de gegevens in gulden.

6 Het Nationaal Forum voor de introductie van de euro heeft in een persbericht van het Ministerie van Financiën van 4 september 1997 (nr. 97/142) zijn voorkeur uitgesproken voor de massale (girale en chartale) overgang op de euro in februari 2002 (E-day).

7 Zie het bekende 'bandenarrest' HR 30 september 1959, BNB 1959/354 met noot van J. Hollander.

8 Zie HR 27 juni 1990, BNB 1990/263. Belanghebbende betaalde jaarlijks vergoedingen voor het gebruik van software-systemen. Geen investering in een bedrijfsmiddel.

9 Vergelijk HR 11 juni 1997, nr. 32 385, FED 1997/601 met noot van R.P.C. Cornelisse. Hij verwijst ten aanzien van het aspect van de afwezigheid van een stelselwijziging naar HR 12 december 1945, B. nr. 8011.

10 Zie tevens: G.T.K. Meussen, *Bedrijfswaarde, Fiscale Monografie* nr. 83, Kluwer, Deventer, 1997.

11 Zie bijvoorbeeld: J. Klaassen, *Onroerend-goedbelasting en de vervangingswaarde van onroerend goed*, in: Geld en goed, *Bundel opstellen over vastgoedinformatie en overheids-geld*, Stichting Kafi, Arnhem, 1985, p. 87.

12 Vergelijk: G.T.K. Meussen, *Het begrip bedrijfswaarde: naar het Rijk der Fabelen?*, Weekblad 1990/5938, pp. 1653-1658.

13 HR 17 september 1958, BNB 1958/296 en HR 21 oktober 1959, BNB 1959/362.

14 HR 16 januari 1957, BNB 1957/65.

15 HR 2 maart 1955, BNB 1955/132.

16 Vergelijk: HR 5 februari 1992, nr. 27 741, FED 1992/287 met noot van G.T.K. Meussen (het bodembeplatings-arrest).

17 Zie tevens J.A.G. van Es, rubriek 'Belastingen', MAB september 1997, pp. 479-480.

18 Zie HR 19 juni 1996, na concl. plv. p-g Van Soest, BNB 1996/264. In dit arrest wordt het begrip 'behoorlijke kans' uitgelegd als het bestaan van een redelijke mate van zekerheid.

19 HR 8 juli 1996, nr. 31 422 na conclusie plv. p-g Van Soest, BNB 1997/37 met noot van G. Slot.

20 HR 28 maart 1956, nr. 12 668, BNB 1956/146.

21 HR 18 december 1991, nr. 27 545, BNB 1992/79, FED 1992/181 met noot G.T.K. Meussen.

22 Zo wees de Hoge Raad de vorming van een kostenegalisereserve af voor kosten van een in een volgend jaar te vieren jubileum (BNB 1956/146), voor kosten van een vrijwillige of gedwongen toekomstige verplaatsing van de onderneming (BNB 1955/83, BNB 1957/304 en BNB 1961/162), voor kosten die uit een toekomstige bedrijfsstagnatie zouden voortvloeien (B 7876 en B 8014), voor toekomstige pensioenlasten (BNB 1979/5 en BNB 1982/231) en voor toekomstige ontmantelingskosten van een olieboorinstallatie (BNB 1992/256).

23 Zie tevens de beleidsmededeling van de Staatssecretaris van Financiën van 5 augustus 1997, nr. DB97/2468U (Beleed met betrekking tot de voorziening en de kostenegaliseringsreserve).

24 Zie: Accounting for the introduction of the euro, DG XV/D3 D(96) 330, Brussel, 4 november 1996, van het Directoraat Generaal XV van de Europese Commissie. Op p. 13 onder punt 47 is het volgende te lezen: 'The conclusion is that from an accounting point of view the exchange rates between currencies of participating Member States are effectively fixed on 31 December 1998, and that therefore all companies will realise all exchange differences on all monetary items dominated in another participating currency on that date.'

En op dezelfde bladzijde onder punt 46: 'In the same way the exchange differences will be realised independent of whether they relate to a short term or a long term monetary item. The exchange rates are fixed for both long term and short term monetary items and therefore the exchange differences are realised for both types of items.'

25 Zie ook de brief van de Nederlandse Orde van Belastingadviseurs aan de Vaste Commissie voor Financiën van de Tweede Kamer van 7 juli 1997 met betrekking tot de aangifte vennootschapsbelasting in functionele valuta (Weekblad 1997/6254, pp. 1050-1051). Deze faciliteit is met ingang van 1 januari 1997 opgenomen in artikel 7, vijfde lid Wet Vpb. 1969 en uitgewerkt in de regeling van de Staatssecretaris van Financiën van 21 augustus 1997, nr. WDB97/348M. In de brief staat onder meer het volgende: 'De Orde vermag echter niet in te zien waarom dit meer zou moeten betekenen dan een regeling die koersresultaten die op de overgangsdatum nog niet zijn gerealiseerd *alsnog in de heffing betreft in het jaar waarin de desbetreffende bestanddelen worden gerealiseerd* (cursivering GM)'.

26 In gelijke zin ten aanzien van het vennootschaps- en rechtspersonenrecht: M. van Olffen, Enige gevolgen van de Euro voor het vennootschaps- en rechtspersonenrecht, De NV, 75ste jaargang, nr. 7/8, juli/augustus 1997, p. 184.

27 In het Groenboek betreffende de praktische aspecten van de invoering van de gemeenschappelijk munt, één munt voor Europa, Com (95) 333 final, Brussel, 31 mei 1995, adviseert de Europese Commissie de belastingautoriteiten van de lidstaten om duidelijkheid te verschaffen of en wanneer de invoering van de ecu (thans euro) aanleiding geeft tot het constateren van een belastbaar feit.

28 In dezelfde zin: J.Ch. Caanen, De invoering van de euro; balanscontinuïteit en goed koopmansgebruik, Weekblad 1997/6227, p. 26.

29 Vergelijk artikel 5, eerste lid Nederlands Standaardverdrag 1987 alsmede het OESO-Modelverdrag.

30 Vergelijk onder meer HR 10 maart 1993, nr. 28 017 met conclusie A-G Verburg, BNB 1993/209 met noot van F.W.G.M van Brunschot.

31 $(100.000 : 2) \times \text{DFL } 2,25 \text{ minus DFL } 110.000 = \text{DFL } 2.500$.

32 $2.500 : 2,25 \text{ euro} = 1.111 \text{ euro}$ (afgerond).

33 Door middel van het afwaarderen van het bedrijfsmiddel op lagere bedrijfswaarde.

34 Verordening (EG) Nr. 1103/97 van de Raad van 17 juni 1997 over enkele bepalingen betreffende de invoering van de euro, Pb EG nr. L 162 van 19 juni 1997.

35 Zie voor de vennootschapsrechtelijke aspecten: A.F. Verdam, Invoering van de euro: gevolgen voor de bedrijfsjuridische praktijk, TVVS 1996 nr. 96/12, p. 340; R.J.C van Helden, De euro en boek 2 BW, onvoorziene knelpunten. Een verkenning, TVVS 1997 nr. 97/5, p. 144-146 alsmede R.J. Botter, TVVS 1997 nr. 97/7 pp. 224-225 met naschrift R.J.C van Helden.

36 Het VNO/NCW heeft bij brief van 18 maart 1997 gericht aan de Staatssecretaris van Financiën hierom verzocht.

37 Volgens de Staatssecretaris van Financiën kan geen reserve of voorziening worden gevormd voor de kosten die samenhangen met de introductie van de euro. Dit heeft hij geantwoord op vragen gesteld gedurende de eerste termijn van de Algemene Financiële Beschouwingen in de Tweede Kamer. De invoering van de euro kan in sommige gevallen volgens de bewindsman wel een reden zijn om de afschrijvings-termijn van een bedrijfsmiddel te verkorten (bijvoorbeeld een kasregister). Op korte termijn wordt er volgens de Staatssecretaris een besluit gepubliceerd waarin de fiscale aspecten van de invoering van de euro aan de orde komen. (Tweede Kamer, 2 oktober 1997, 25000 IXA en B (bijvoegsel).)

38 Zie in vergelijkbare zin artikel 3 van de Regeling functionele valuta als uitwerking van artikel 7, vijfde lid Wet Vpb. 1969. Dit betreft de regeling van de Staatssecretaris van Financiën van 21 augustus 1997, nr. WDB97/348M, houdende voorwaarden voor het berekenen van het belastbare bedrag in een andere geldeenheid dan de gulden.